

ป้องกันการโฆษณาหลอกลวงด้านสุขภาพอย่างไร

นางสาวเสาวณีย์ เกตุบำรุงพร
กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค

ประชากรไทยพบปัญหาการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและใส่ใจด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น จึงมีโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร ยา เครื่องสำอาง ฯลฯ ในลักษณะหลอกลวง หรือโอ้อวดสรรพคุณเกินกว่าความเป็นจริง ซึ่งการรู้ลักษณะของข้อความโฆษณาเกินจริง และกลวิธีป้องกันการถูกหลอกลวงด้านสุขภาพ จะเป็นประโยชน์ต่อการช่วยให้สามารถวินิจฉัยในเบื้องต้นได้ว่าข้อมูลโฆษณาใดเป็นข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ ทำให้ได้รับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสมปลอดภัย คุ้มค่ามากขึ้น

“Don’t Be Fooled By Health Fraud Scams” เป็นข้อความที่ U.S. FDA เตือนประชาชน เพื่อให้ระวังอย่าหลงเชื่อเล่าต่อบุขายของผู้ขายซึ่งหลอกลวงเรื่องสุขภาพ โดยโฆษณาว่าอ้างสรรพคุณผลิตภัณฑ์เกินจริง เช่น รักษาได้อย่างมหัศจรรย์ การค้นพบใหม่ สูตรลับ ลดน้ำหนักได้โดยไม่ต้องควบคุมอาหารหรือออกกำลังกาย รักษาโรคร้ายแรง เรื้อรังต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็ง หลอดเลือดหัวใจ เบาหวาน อัลไซเมอร์ และอีกหลากหลายโรค โดยผลิตภัณฑ์สุขภาพที่โฆษณาหลอกลวงด้านสุขภาพ และพบการจำหน่ายในท้องตลาดของ U.S. FDA เช่น ยา และผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร นอกจากนี้ U.S. FDA ยังพบว่ามีการหลอกลวงจำหน่ายอุปกรณ์บำบัดต่าง ๆ ในราคาแพง โดยกล่าวอ้างหลอกลวงว่าสามารถรักษาโรคได้หลายอย่าง เช่น อัลไซเมอร์ มะเร็งผิวหนัง เป็นต้น อีกด้วย

ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) พบว่า ผลิตภัณฑ์อาหารจะพบการโฆษณาเกินจริงใน**ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร** โดยลักษณะของข้อความที่โฆษณาเกินจริง เช่น มีการอ้าง อย. รับรองว่ารักษาโรค ลดไขมันได้ ช่วยให้ความจำดี หรือเพิ่มคอลลาเจนให้ผิว ช่วยให้ผิวเต่งตึง **กาแฟปรุงสำเร็จ** โฆษณาเกินจริงด้วยข้อความต่าง ๆ เช่น ดื่มเพื่อลดน้ำหนัก เผาผลาญไขมัน ช่วยให้ผิวพรรณสดใส หุ่นสวย กระชับสัดส่วน ปรับระดับน้ำตาลในเลือด ช่วยเพิ่มพลังทางเพศ **เครื่องดื่มสมุนไพร น้ำผลไม้ผสมสมุนไพร** โฆษณาเกินจริงในลักษณะว่า รักษาโรคเบาหวาน มะเร็ง อัมพาต กำจัดและขับสารพิษ **น้ำคลอโรฟิลล์** อวดอ้างล้างสารพิษออกจากร่างกาย และ อวดอ้างสรรพคุณใช้หยอดตา รักษาต่อกระจก สำหรับผลิตภัณฑ์ยา พบโฆษณาเกินจริงใน**ยาแผนโบราณ ยาบำรุงร่างกาย ยาลูกกลอน** โดยกล่าวอ้างว่า ผ่าน อย. หรือ อย.รับรองแล้ว ช่วยให้ มีเรี่ยวแรง ป็งปั่ง **ยาระบายมะขามแขก** โฆษณาเกินจริงว่า ลดไขมัน ลดโคเลสเตอรอล ลดความอ้วน ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มักพบการโฆษณาเกินจริง เช่น **ครีมทาผิวกาย** พบข้อความโฆษณาเกินจริงว่า ทาแล้วสามารถสลายไขมัน ช่วยให้ทรวงอกกระชับได้รูปทรง สร้างคอลลาเจนให้หน้าเต่งตึง **ครีมทาลิ่วฝ้า** โฆษณาด้วยข้อความเกินจริงว่าใช้แล้วกระ ฝ้า หายในดลัปดาห์มีสารหยุดยั้งไม่ให้เกิดสิวหรือฝ้าขึ้นใหม่ **ตัวอย่างข้อความที่ยกมานั้น ล้วนเป็นข้อความโฆษณาที่กล่าวอ้างเกินจริงทั้งสิ้น**

กลยุทธ์การโฆษณาหลอกลวงด้านสุขภาพมีหลากหลายลักษณะ เช่น “มีดาราบอกว่าใช้แล้วเห็นผล” หรือ “ผู้ป่วยรับรองว่าใช้ผลิตภัณฑ์แล้วหาย” หรือ “อ้างผลวิจัย **ข้อเท็จจริงที่ควรรู้** คือดาราดูแลตัวเองดีอยู่แล้ว มีการฟิตร่างกาย

ออกกำลังกาย เลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสม ไม่ใช่เพียงแค่บริโภคผลิตภัณฑ์ตามที่โฆษณาแล้วจะเห็นผล ต้องมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย **สำหรับการอ้างผู้ป่วยใช้แล้วได้ผล** อาจเกิดจากผลของยาที่ผู้ป่วยได้รับจากแพทย์ไป หรืออาจเกิดจากที่ผู้ป่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภค การใช้ชีวิตประจำวันมากกว่าจะได้ผลเพราะผลิตภัณฑ์ที่โฆษณา **ในกรณีอ้างผลวิจัย** อาจเป็นงานวิจัยที่อ้างทำขึ้น หรือวิจัยภายใต้เงื่อนไขที่มีการกำหนดไว้มากมาย ซึ่งนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมักไม่ได้ผล หรือไม่ได้บอกเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ที่ถูกควบคุมในการทดลองให้ผู้บริโภคทราบครบถ้วน

องค์การอาหารและยา สหรัฐอเมริกา (U.S. FDA) จึงมีข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันการหลอกลวงด้านสุขภาพ โดยไม่ให้หลงเชื่อข้อความโฆษณาผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ซึ่งมักจะมีข้อความในลักษณะดังต่อไปนี้ (1) หนึ่งผลิตภัณฑ์รักษาโรคได้สารพัด เช่น อวดอ้างว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสามารถรักษามองฝ่อ โรคข้อเข่าเสื่อม โรคไต ฯลฯ (2) ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองจากบุคคลว่าใช้แล้วเห็นผลจริง เช่น “รักษามันให้หายจากโรคเบาหวานได้” ฯลฯ (3) ผลิตภัณฑ์ที่อ้างคำว่า “มาจากธรรมชาติล้วน ๆ” แต่ในความเป็นจริง อาจจะไม่แน่นอนเสมอไปว่ามาจากธรรมชาติแล้วจะปลอดภัย ยกตัวอย่าง เช่น เห็ดซึ่งมาจากธรรมชาติ หากมีพิษก็สามารถที่จะคร่าชีวิตคนได้ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ที่อ้างว่ามาจากธรรมชาติยังพบการลักลอบใส่ยาที่ต้องมีใบสั่งแพทย์ลงในผลิตภัณฑ์ในปริมาณที่ก่อให้เกิดอันตรายด้วย (4) ระวังอย่าหลงเชื่อผลิตภัณฑ์ที่ใช้ข้อความว่ารักษาได้อย่างมหัศจรรย์ เป็นการค้นพบใหม่ การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ ฯลฯ (5) การกล่าวอ้างทฤษฎีสมคบคิด ว่ามีความร่วมมือกันระหว่างบริษัทยากับรัฐบาล เพื่อปิดบังผลิตภัณฑ์ที่มีอันตรายนี้ไว้เป็นความลับ ซึ่งไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด (6) ไม่ควรหลงเชื่อผลิตภัณฑ์ที่กล่าวว่ารักษาเห็นผลได้ในเวลาที่รวดเร็ว เช่น ลดน้ำหนักได้ 30 ปอนด์ใน 30 วัน หรือ eliminates skin cancer in days! จากการพิจารณาข้อมูลประโยชน์ที่ U.S. FDA เตือน สันนิษฐานได้ว่าข้อความ in days อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่าใช้เวลาในการรักษาไม่กี่วันเท่านั้น แต่ประโยชน์ไม่ระบุเวลาที่แน่นอน ดังนั้นก็สามารถตีความอีกแง่ได้ว่าการกำหนดระยะเวลาสั้นนั้นอาจจะใช้ระยะเวลาไม่กี่วัน จนถึงนานหลายปีก็ได้

การป้องกันการถูกหลอกลวงอีกวิธีหนึ่ง คือเปรียบเทียบข้อมูลโฆษณากับฉลากผลิตภัณฑ์ ในผลิตภัณฑ์อาหารจะพบโฆษณาเชิงบำบัด รักษา หรือบรรเทาโรค ซึ่งหากผู้บริโภคพิจารณาฉลากผลิตภัณฑ์ และไม่พบเลขทะเบียนตำรับยา ปรากฏบนฉลาก โดยลักษณะของทะเบียนตำรับยา เช่น ทะเบียนยาเลขที่ 1 A 9999/46 แต่พบเครื่องหมาย อย. บนฉลากก็สามารถระบุได้ทันทีว่าผลิตภัณฑ์นั้นคือผลิตภัณฑ์อาหาร จะไม่มีผลในการรักษาโรคต่าง ๆ ได้ตามสรรพคุณที่ผู้ขายอ้างไว้ หรือพบเลขที่ใบรับแจ้ง 10 หลัก บนฉลาก เช่น เลขที่ใบรับแจ้งที่ 10-2-5300384 ก็แสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นจดทะเบียนเป็นเครื่องสำอาง การโอ้อวดสรรพคุณ เช่น ช่วยให้ผิวขาวทันใจ หน้าใสทันตา เปลี่ยนจากผิวดำเป็นผิวขาว ก็ไม่ควรเชื่อ เพราะเครื่องสำอางไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของร่างกายได้ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วผู้บริโภคยังสามารถปกป้องคุ้มครองตัวเองจากผลิตภัณฑ์สุขภาพที่โฆษณาเกินจริงได้ โดยหากพบโฆษณาสรรพคุณ ผลิตภัณฑ์อาหาร ยา เครื่องมือแพทย์ ต้องดูให้มี “เลขอนุญาตโฆษณา” ปรากฏอยู่ในโฆษณาด้วย หากไม่พบไม่ควรซื้อหรือบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพนั้น และสามารถแจ้งข้อมูลดังกล่าวให้อย. รับทราบได้ที่สายด่วน อย. 1556

เอกสารอ้างอิง

นิรัตน์ เตียสุวรรณ. (2552, พฤษภาคม 31). คำโฆษณา “ดู ดี...ดี” แถม “ถูก...ถูก” หากพบผลิตภัณฑ์หลอกลวง ไม่มีคุณภาพ เท่ากับ “ซื้อความเสี่ยง” ข่าวสด, หน้า 8.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2560). คู่มือการตรวจสอบเพื่อระวังโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2556). *คู่มือ อย.น้อย ชุด รู้แล้วบอกต่อ ฉบับมัธยมศึกษา (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2556)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

U.S. Food and Drug Administration. (2013). *6 Tip-offs to Rip-offs: Don't Fall for Health Fraud Scams*. FDA Consumer Health Information, Retrieved September, 2017, from <https://www.fda.gov/ForConsumers/ConsumerUpdates/ucm341344.htm>

U.S. Food and Drug Administration. (2011). *Don't BE Fooled By Health Fraud Scams*. FDA Consumer Health Information, Retrieved September, 2017, from <https://www.fda.gov/ForConsumers/ConsumerUpdates/ucm278980.htm>